

Pål Ross

Det omöjligas arkitekt

Hitta en fullkomligt hopplös tomt, gärna ett bergstup, köp den billigt och kontakta mig så ska jag skapa en fantastisk plats att bo på, säger arkitekten Pål Ross.

Av Carl-Johan Ohlson

Pål Ross har blivit känd som villaarkitekten som ritar ”det omöjliga”. Fantastiska, fantasifulla ”skulpturhus” i svåra miljöer där han låter gjuta husen efter naturens form utmed bergsstup och klippor.

-Ingenting är omöjligt idag. Vi planerar ju att bygga på Mars numera så varför skulle svensk terräng vara ett problem. En hemmahiss ligger på runt 150 000 kr idag så det är bara fantasin som begränsar oss. Just nu bygger vi ett fantastiskt hus 70 meter över havet på en bergstopp i Saltsjö Duvnäs.

Men det måste inte vara på en bergstopp. Det mesta Pål Ross ritar ryms ändå inom det mer ”normala”. Men det är alltid spektakulärt, djärvt, nytänkande och miljötänkande. Och det är alltid gjutna hus i naturmaterial.

-Murade hus är mycket gediget fast det tar kanske några dagar att värma upp. Men å andra sidan har de en ”kakelugnseffekt” det tar några dagar innan värmen försvinner också, säger han.

När han talar om sina hus så talar han om en hel livsmiljö. Men han ser dem även som ”skulpturer”. Så är han också uppvuxen i en konstnärsfamilj som gett honom mycket av hans formtänkande. Och så och hade han en morfar som anlitade konstnärer och arkitekter till sin industri i Småland.

- Han var väldigt mån om att göra arbetsmiljön för de anställda trevlig och speciell så att alla skulle trivas så jag har sen jag var liten kunnat vilken skillnad den fysiska miljön ger.

Djävheten i hans skapelser beror också på att han lutar sig mot tre kulturer. Han är till hälften svensk till hälften amerikan och har dessutom bott 13 år i Spanien.

-Jag har det extravaganta, lite fräcka från USA, materialet i murar och sten från Spanien men jag bygger ändå på någon slags svensk tradition och form.

Och tillsammans blir det en mycket spännande mix. Och en säljande mix. Budskapet om hans hus har spritt sig från mun till mun och han jobbar nu på sitt 107:e projekt. Och det måste inte kosta skjortan.

-I Sverige utgår man ifrån att en privatperson inte har råd att anlita en arkitekt. Därför har arkitekterna överlåtit större delen av den privata marknaden till fabrikanter av förfabricerade hus, ofta ritade av en ingenjör för att det ska vara smidigt att bygga dem och till så låg kostnad som möjligt. Och det har jag reagerat emot.

Pål Ross har arkitektritade alternativ från 3 miljoner kronor och uppåt beroende på tillval och på hur extravagant man sedan vill ha det. Priset är för själva huset. Men som sagt, Pål Ross rekommenderar den intresserade att köpa en billig tomt och på så sätt förverkliga sina drömmar till ett överkomligt pris.

-Sådana tomter kan man fortfarande hitta ute vid kusten och i skärgården. Det är tomter som för de flesta framstår som ”obyggbara” och i den kombinationen kan man få extraordinära villor med vidunderliga havsutsikter, säger han.

En del av hans filosofi går också ut på att bygga miljövänliga hus.

-Trots att vi är ett av världens rikaste länder så leder vi ligan på barnalleriger, säger han.

En bov i dramat är att vi rutinmässigt använder så mycket spånskivor när vi bygger i Sverige. Limmet i dem är mycket allergiframkallande.

-Man bör över huvud taget inte bygga med material som inte tål att bli fuktiga. Lägg därtill klimatet som gör att vi är inlåsta åtta månader per år med plastmattor och spånskivor. Därför murar vi våra hus istället.

- Och så tittar jag mycket på tomten. Tomten och huset ska trivas med varandra som ett bra äktenskap. Tyvärr känns det ofta som ett påtvingat förhållande. Men när man får trädets anpassningsförmåga till en klippa översatt till ett hus så blir det väldigt fint. Och har man en följsam byggteknik så måste det heller inte innebära en merkostnad att följa terrängen utan det kan också vara precis tvärt om

Pål Ross är också väldigt mån om effekterna inomhus: skogränsen är inbyggd i golvmaterialet. Takhöjden släpper till exempel plötsligt och det blir väldigt högt i tak.

-Tanken är att göra det mer spännande. Vi ser inte allt genast utan får lust att gå vidare in i huset för att se vad som händer. I USA gör man precis tvärt om och bränner av allt i entrén. Trappor är viktigt eftersom de är en slags frusen rörelse i huset. Och belysningen, en lampa mitt i taket förekommer inte i mina hus.

Detaljerna är inte minst viktiga för Pål Ross och han ger några exempel.

-Någon ska hålla rent därför har jag alltid vägghängda toaletter, intimdusch är också en uppskattad detalj liksom en ångduschbastu.

Men det mest iögonfallande är de exteriört spännande, annorlunda, ofta runda former som kännetecknar Pål Ross arkitektur. På frågan "varför?" svarar han med en motfråga.

-Hur mycket är vinkelrätt i naturen? Och hur många av oss rör oss i räta vinklar när vi går? I naturen kan du hitta konstiga, egendomliga, ja till och med farliga former men de är *aldrig* fula. Ser du något som är fult i naturen så är det troligen ett elskåp eller något annat gjort av människan.

En annan viktig komponent är ljuset. I norden måste vi söka ljuset aktivt. Till exempel med stora fönster och ljusinsläpp men däremot är Pål inte förtjust i helt glasade väggar.

-I Sverige har vi inte så många kanondagar med knallblå himmel, många är tvärtom ganska usla och ruggiga. När det spöregnar, är beckmörkt eller snön klättrar på fönstret då är det inte lätt att känna sig väl till mods med en helglasad vägg. Och hemmet är en borg där man ska känna sig trygg.

- Arkitektur handlar om så oändligt mycket mer än att få klimatskydd över människors huvuden. Det gäller också att hitta rörelseschemat i huset. Gör man en dörröppning så styr man rörelsen i en viss riktning men sätter vi istället dit en vägg så har vi hindrat den.

Rörelseschemat och husets "koreografi" kommer fram genom att Pål tar reda på så mycket han kan om dem som ska bo i huset.

- Huset är en livsinvestering och jag är mån om att ta människors framtida liv på allvar. Därför gör jag en noggrann research innan ritpennan kommer fram.

Han börjar med att intervjua mannen och hustrun och barnen och ser ett familjesammanhang. Han iakttar deras livssituation; Är det en stor familj? Är familjen matlagningsintresserad eller inte? Jobbar någon hemma? Vill man ha många barn osv. På så sätt "skräddarsyr" han husen efter de individuella behoven.

- Vi lever i en fragmenterad värld och att skapa helhet är ett nyckelord för mig. Och den helheten löper ihop i det gemensamma huset. Och möjligen kan jag också försöka förstärka det människor vill med sina liv i deras boende.

Men sedan låter han fantasin flöda. Budskapet om hans fantasifulla kvalitetshus sprider sig från mun till mun och han är fullbokad för nya möten tills långt in i nästa år. Bland kunderna finns de som vill ha det extraordinära; det kan vara personer inom näringslivet men också alla kreatörer och skådespelare som Mikael Persbrandt och Maria Bonnevier.

- Det är en stimulerande jobb på många sätt. I arbetet med kunderna har man ett årsprojekt tillsammans och man hinner på den tiden bli goda vänner, konstaterar Pål Ross.

Alla hus är olika men det finns också en gemensam nämnare i dem. Något som är varumärket Pål Ross. Här finns fantasi, men också hela registret från dignitet och värdighet till humor. Beroende på dem som beställer huset. Han man humor så får man ett hus med glimten i ögat. Men det är heller inget som hindrar att man kombinerar flera av dessa egenskaper i ett och samma hus.